

הסלון של דפנה

דברים לזכרה של פרופ' דפנה יזרעאלי

בפעם האחרונה שביקרתי בסלון של דפנה היא נעדרה ממנו. דפנה שכבה בחדר השינה שלה ושל דב, הפעילה את הלב לקראת הישורת האחרונה של המירוץ, וניסתה להתעדין על הקורה בסלון, שנהפך לחדר המנחמים על מותו של בן-זוגה.

בפעם הראשונה שביקרתי בסלון של דפנה היינו שם רק שתינו. היא זימנה אותי לפגישת היכרות מכיוון שביקשתי ממנה להיות המנחה שלי לדוקטורט. הסלון של דפנה נהפך לרקע שעליו ובתוכו הכרתי אותה. לא למדתי מעולם באחד מן הקורסים שהעבירה, לא נפגשנו במשרדה שבאוניברסיטה, לא הצטופפנו בפינה במטבח על כסאות-עץ ולא ניצלנו מעולם את חדר-העבודה שלה בבית. דווקא הסלון - החדר הפורמלי, הבורגני, חדר-האירוח - נהיה לזירה המרכזית שבה התודעתי אליה.

הפגישות שבין המורה לתלמידתה נהפכו לפגישות קבוצתיות של מעגל לומדות, שאותו אירחה דפנה לסירוגין לאורך חמש שנים. מדי פעם היינו מנסות, למען הסדר הטוב, להזיז את הפגישות לבתיהן של משתתפות אחרות, אבל איכשהו היה שיווי-המשקל של הקבוצה מתייצב תמיד בסלון של דפנה. לא אוכל לתאר את המקום הזה כחדר חם, וגם לא כסלון ישראלי טיפוסי של ספות 1-2-3 עם שולחן-קפה מעץ הנטוע ביניהן. כדי להגיע לסלון של דפנה היה צריך לנסוע במעלית קומות רבות ולעבור שומר מוזין שהשגיח על דירת השכנים שלה - משפתת פרס. דלתה של דפנה, לעומת זה, הייתה פתוחה פעמים רבות, מחכה לאורחות. שולחן-האוכל הגדול שעמד משמאל היה כבר ערוך, והבאות היו מניחות עליו משהו להנעים את הערב. מעגל הנשים הקבוע היה מתעשר מדי פעם בחברה חדשה או באחת מן האורחות של דפנה מחוץ-לארץ, וכלל נשים מכל האוניברסיטות בארץ שעסקו בפמיניזם ואשר היו בשלבים שונים של הקריירה שלהן.

מעגל זה היה יקר מאוד לדפנה. אף-על-פי שהייתה הבכירה מכולנו, ואף שברוך זו או אחרת הוא התקיים בזכות כוחה, ידענו שאנחנו חשובות לה ושהיא זקוקה לאנרגיות שלנו. לא תמיד הצלחנו להתזרזר לה מעט ממה שנתנה. דפנה לא הייתה קלה, אך יחד עם זה, במשחק הזה שאני משהקת כאן בין הארכיטקטורה לאישה, החלונות הגדולים שהיו מתוחים לאורך הסלון שלה ממלאים תפקיד מרכזי. אלה מייצגים את השקיפות והפתיחות, תכונות שנחוצות לאי-פעם באי-נוחות בהקשר היס-תיכוני שלנו. עם השנים למדתי להבין את עקרון השקיפות והפתיחות שלה, ולקראו דרכו את דפנה. היא לא זלולה בכוח ולא ראתה בהשפעה ובניהול נטל שיש להשאירו לאחרים. עם זה היא הקפידה לגלות את מהלכיה ביושר נדיר, וללמוד דרכים אחרות אל המטרה. לא תמיד נוח לעמוד מול הלון - הדברים אינם מוסתרים על-ידי וילון, המציאות ברורה וגלויה, ושברים מדמותך שלך חוזרים אליך. עם זה אין הפתעות - את יכולה להיות סמוכה ובטוחה שמה שראית או שמעת הוא מה שיש, ושדפנה מחויבת לכך.

בביקורי האחרון בסלון של דפנה ישבתי ליד משה שוקד ואריאלה פרידמן. משה סיפר על מקומם של דב ודפנה בקהילת הישראלים במנצ'סטר שבאנגליה כאשר למדו שם לדוקטורט. אחר-כך הזכיר את תרומתם לפעילות הפוליטית של "עד כאן" בקמפוס

התל-אביבי. העובדה ששניהם ראו בפעילות האקדמית שלהם עניין ציבורי לא פחות ממסלול אישי לא הייתה חדשה לי. אולם תוך כרי ההאזנה לשוקד הבנתי שהסלון של דפנה מהווה גם מטפורה לקהילה. היא ידעה ששינוי אפשר לעשות רק בעזרת קהילה פעילה, עניין שישראלים רבים מתעלמים ממנו בתוקף התינוך הדיכוטומי שלנו ללאומיות, מחד גיסא, ולמשפחתיות, מאידך גיסא. דפנה ידעה לייצר קהילות ולעבוד איתן. היא ידעה ליצור קבוצות שעומדות בין לבין: בין המדינה לאזרחיה, בין העבודה לבית (לשם כיוונה את עיקר מחקריה) בין המטבח לרחוב - בדיוק בסלון.

לאחר שכבר גואשנו מלראותה באותו ביקור ניהומים, יצאה שרון בתה אלינו ואמרה שנמתין עוד מעט עד שהאחות תגמור לטפל בה, כי "אימא שמעה שאתם פה ורוצה לראות אתכם". בהינתן האות התקדמנו בצעדים מהוססים, פוסעים לאורך המסדרון מן הסלון לחדר-השינה. השנייה הראשונה הכאיבה. הפרופורציות של אדם מאוזן הנצפה עלידי העומדים למראשותיו מתעוותות. דפנה ידעה את זה והצליחה להתרומם מעט למצב של כמעט-ישיבה במיטה. היא שלחה אלינו חיוך. מכאן ואילך הלכה והתחזקה. השיחה, המבקרים, ההקשר האקדמי, החזירו אותה לשדות המוכרים לה והאהובים עליה. לכאורה חזרה להיות הדפנה שהכרתי, דפנה של הסלון. אולם בדקות הלא-ארוכות האלה היא הניחה לעצמה ולנו ליהנות ממה שהיה ברור כי לא יישנה. היא עברה בין כל אחד ואחת והניחה משהו טוב לפתחנו: מאלישבוע לאומי, למשה, לאריאלה ואליי. היה זה מופע של נדיבות, מופע רך ומפרגן. לא היו אלה פנים אחרים או חדשים שלה, ולא שמעתי ממנה שם באותו חדר דברים שלא אמרה לי במהלך השנים. עם זה, אל מול המוות הטרי של בן-יוגה והידיעה כי ימיה ספורים, היה למעמד זה טעם של חסד.

כאשר פנינו לצאת מחדר-השינה, ציידה אותנו דפנה במשפט של הסלון - "אני עוד אפתיע אתכם", אמרה. הפעם הסלון הפסיד. לילה טוב דפנה.

תמר אלאור

האוניברסיטה העברית בירושלים